

EUROPOS SOCIALINIS TYRIMAS

4 banga

2008-2010

Tyrimo vykdymo Lietuvoje instrukcijos (PAPI)

TURINYS

1 APIE EUROPOS SOCIALINĮ TYRIMĄ.....	<u>3</u>
2 KONTAKTAVIMO SU IMTIES ELEMENTU PROCEDŪROS.....	<u>5</u>
3 PAPILDOMO KLAUSIMYNO ADMINISTRAVIMAS.....	<u>8</u>
4 INTERVIU VYKDYMAS: BENDROS PASTABOS.....	<u>10</u>
KLAUSIMŲ IŠDĖSTYMO KLAUSIMYNE PLANAS.....	<u>11</u>
5 PAGRINDINIS KLAUSIMYNAS: DETALŪS PAAIŠKINIMAI.....	<u>12</u>
NAUDOJIMASIS ŽINIASKLAIDA.....	<u>12</u>
EUROPA.....	<u>12</u>
INTYMIŲ KLAUSIMŲ APTARIMAS.....	<u>12</u>
DISKRIMINAVIMO PAGRINDAI.....	<u>12</u>
GIMIMO ŠALIS IR PILIETYBĖ.....	<u>12</u>
D IR E SKYRIAL.....	<u>12</u>
SOCIALINĖ GEROVĖ.....	<u>12</u>
DISKRIMINACIJA DĖL AMŽIAUS.....	<u>13</u>
INFORMACIJOS APIE NAMUOSE GYVENANČIUS ŽMONES KODAVIMO LENTELĖS.....	<u>13</u>
IŠSILAVINIMAS.....	<u>13</u>
MOKYMOŠI TRUKMĖ.....	<u>14</u>
EKONOMINĖ VEIKLA.....	<u>14</u>
KLAUSIMAI APIE PROFESIJĄ.....	<u>18</u>
NAMŲ ŪKIO PAJAMOS.....	<u>19</u>
PARTNERIO EKONOMINĖ VEIKLA.....	<u>19</u>
OFICIALI ŠEIMYNNINĖ PADĖTIS.....	<u>19</u>
KLAUSIMAI APKLAUSĖJUI (I SKYRIUS).....	<u>20</u>
6 JEI KYLA KLAUSIMŲ DĖL APKLAUSOS VYKDYMO.....	<u>21</u>

1 Apie Europos socialinį tyrimą

Europos socialinis tyrimas (ESS, angl. *European Social Survey*) – tai Europos šalyse vykdoma apklausa. ESS renka informaciją apie žmonių nuostatas, įsitikinimus ir elgsenos modelius daugelyje Europos šalių. Ketvirtojoje tyrimo bangoje dalyvauja šios šalys:

Austrija	Graikija	Rumunija
Belgija	Vengrija*	Rusija
Bulgarija	Airija*	Slovakija*
Kroatija	Izraelis	Slovėnija
Kipras	Latvija	Ispanija
Danija	Lietuva	Švedija
Estija	Olandija	Šveicarija
Suomija	Norvegija	Turkija
Prancūzija	Lenkija	Jungtinė Karalystė
Vokietija	Portugalija	Ukraina

* dalyvavimas tikėtinas, tačiau oficialiai nepatvirtintas šio dokumento ruošimo momentu.

ESS – tai kas dvejus metus vykdomas tyrimas. Jis skirtas matuoti šiuolaikines visuomenės nuostatas ir kaip jos kinta laikui bėgant. Tarp daugelio kitų dalykų, įtrauktų į klausimyną, yra ir visuomeninio dalyvavimo, religinių ir politinių įsitikinimų bei požiūrio į pagyvenusių žmonių diskriminaciją ir gerovę klausimai. Pirmosiose trijose bangose surinkti duomenys buvo plačiai naudojami Europos Komisijos, nacionalinių vyriausybių, politikos analitikų, analizės centrų, politikų, žurnalistų ir mokslininkų, taip pat domino ir visuomenę visoje Europoje. Iš tikro, 2008 m. birželio mėnesį buvo daugiau kaip 19450 registruotų ESS duomenų vartotojų. Daugiausia vartotojų yra Vokietijoje, Jungtinėje Karalystėje, Ispanijoje ir Slovėnijoje. Duomenys taip pat prisideda prie socialinės istorijos kūrimo, sudaro sąlygas analitikams ir ateityje atrasti, ką žmonės manė ar jautė tuometiniais svarbiausiais socialiniais klausimais. ESS suteiks unikalų ilgalaikį šiuolaikinės Europos socialinės struktūros įvertinimą, atskleis kaip jos besikeičiančios politinės ir institucinės struktūros sąveikauja laikui bėgant kintant visuomenės nuostatomis ir vertybėms. Turėdami ESS duomenis, žmonės gali atlikti išsamius atskirų šalių (arba šalių grupių) palyginimus įvairiais socialiniais klausimais.

Kitas veiksnys, kuriuo ESS išsiskiria iš kitų tarptautinių tyrimų – jo siekis atitikti aukščiausius metodologinius standartus. Tam, kad surinkta informacija iš tikro leistų palyginti įvairias nagrinėjamas šalis, apklausoje pritaikyti aukščiausi imčių sudarymo, grįžtamumo procento, klausimynų sudarymo, duomenų rinkimo ir kitų procedūrų standartai visose dalyvaujančiose šalyse.

Centralizuotą projekto koordinavimą finansuoja Europos Komisija, su Europos mokslo fondo parama. Duomenų rinkimą kiekvienoje šalyje finansuoja atitinkami Nacionaliniai mokslo fondai. Lietuvoje tyrimą organizuoja ir koordinuoja Lietuvos humanitarinių ir socialinių mokslų duomenų archyvas (LiDA), finansuojamas Europos socialinio fondo ir Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministerijos. Lauko tyrimą atlieka UAB „Baltijos tyrimai“.

Plačią ESS tyrimo temų įvairovę galima vertinti kaip didelį privalumą, leidžiantį pasiekti potencialius respondentus, paminint tam tikrą temą, kuri gali pasirodyti jiems svarbi. Be to, kadangi beveik visi klausimai yra susiję su nuostatomis, respondentams nereikia peržiūrėti savo dokumentų, tikrinti kokių nors faktų ar pan.

Tyrimas susideda iš dviejų dalių – pagrindinio klausimyno, kurį apklausėjas pildo rankiniu (PAPI) būdu apklaudamas respondentą interviu metu, ir papildomo klausimyno, kurį savarankiškai pildo respondentas po interviu. Pastarajame pateikiami papildomi klausimai į pagrindinį klausimyną

neįtrauktomis temomis, o taip pat kai kurie šiek tiek pakeisti interviu metu jau užduoti klausimai, kurie yra tyrime naudojamų metodologinių testų sudedamoji dalis.

2 Kontaktavimo su imties elementu procedūros

Turite pasistengti sukontaktuoti su kiekvienu atrinktu „maršruto tašku“ (namų ūkiu). Jei nepavyksta užmegzti kontakto, kiekvieną „maršruto tašką“ (namų ūkį) reikia aplankyti asmeniškai **mažiausiai 3 kartus skirtingu paros metu dviejų savaitių laikotarpyje: bent vienas šių apsilankymų turėtų būti vakare ir bent vienas – savaitgalį.** Primename, kad atsisakymo dalyvauti atveju, vis tiek, turite pateikti kiekvieno „maršruto taško“ (namų ūkio) apibūdinimą pagal kontaktavimo formoje esančius „Rajono/vietovės apibūdinimo“ (N1-N4) klausimus.

Pagrindinis interviu trukms vidutiniškai 1 valandą, o papildomo klausimyno pildymas – dar 5-10 minučių. Tai vidutinė trukmė, todėl kai kurie jūsų interviu gali trukti 70 minučių, kai tuo tarpu kiti – tik 50 minučių. Taigi interviu trukmė priklauso nuo respondento charakteristikų. Pavyzdžiui, tiems, kurie nedirba mokamo darbo, klausimynas yra šiek tiek trumpesnis, kai tuo tarpu vyresniems respondentams gali prireikti šiek tiek daugiau laiko į jį atsakyti. Gyvenantiems su sutuoktiniu ar partneriu arba dirbantiems asmenims interviu paprastai užima šiek tiek daugiau laiko. Taigi numatydami savo interviu grafiką, pasilikite pakankamai laiko tarp numatytų susitikimų su atskirais respondентаis.

Keletas patarimų, kaip pristatyti atliekamą tyrimą:

- Tyrimą **organizuoja** Londono miesto universitetas (London City University, UK) bendradarbiaudamas su daugeliu kitų mokslinių institucijų Europoje (NSD, GESIS ir kt.).
- Tyrimą Lietuvoje **koordinuoja** Lietuvos humanitarinių ir socialinių mokslų duomenų archyvas (LiDA), o atlieka UAB „Baltijos tyrimai“.
- Tyrimo vykdymą **finansuoja** Europos Komisija, Europos mokslo fondas ir atskirų šalių dalyvių mokslo finansavimo institucijos (Lietuvoje atliekamą tyrimą finansuoja Europos socialinis fondas ir Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministerija).
- Atrinktų žmonių atsakymai į klausimus **bus naudingi** daugeliui institucijų ir asmenų: vyriausybėms, akademinėi bendruomenei, politikams ir, apskritai, visuomenei.
- **Kodėl** šis tyrimas yra **svarbus?** Gana plačiai žiniasklaidoje ir kitur yra nušviečiama, ką įvairūs politikai ar žurnalistai galvoja vienais ar kitais svarbiais Lietuvai (ir Europai) klausimais. O šiame tyrime **bandoma išsiaiškinti, ką tais klausimais galvoja visuomenė.** Jis taip pat parodys, kaip Lietuvos žmonių nuostatos ir nuomonės atrodo, palyginus jas su kitų Europos šalių žmonių požiūriais.
- Svarbu pabrėžti, kad tyrimo **tematika yra labai plati**, todėl kiekvienas respondentas ras jam įdomių klausimų.
- Priminkite žmonėms, kad apklausoje **nėra** nei vieno klausimo, **tikrinančio jų žinias** viena ar kita tema, o siekiama išsiaiškinti jų nuomones tam tikrais klausimais.
- **Kiek užtruks** interviu? Maždaug **1 valandą** atsakymai į pagrindinio klausimyno klausimus ir **dar 5-10 minučių** papildomo klausimyno pildymas.

Duomenų apsauga

Siekiant užtikrinti, kad ESS atlikimas atitiktų Europos Sąjungos įstatymus ir direktyvas duomenų apsaugos srityje, respondentams reikia suteikti informaciją apie tokius dalykus:

- Dalyvavimas Europos socialiniame tyrime (ESS) yra savanoriškas.
- Duomenis saugos ir prieigą teiks Norvegijos socialinių mokslų duomenų tarnyba (NSD, angl. *Norwegian Social Science Data Services*), ir jie bus prieinami tik norint atlikti statistinę analizę.
- Lietuvišką duomenų versiją saugoti ir teikti prieigą taip pat planuoja tyrimą Lietuvoje koordinuojanti įstaiga – Lietuvos HSM duomenų archyvas (LiDA).
- NSD (ir LiDA) imsis visų duomenų saugos priemonių, kad joks tarnybos paslaugų vartotojas negalėtų kaip nors tiesiogiai identifikuoti respondento pagal atsakymus į ESS tyrimo klausimus.
- Duomenys NSD (ir LiDA) bus saugomi neribotą laiką.

- *NSD adresas:*

Norwegian Social Science Data Services (NSD)
 Harald Hårfagres gate 29
 N-5007 Bergen, Norway
 Tel: +47-55 58 21 17
 Fax: +47-55 58 96 50
<http://www.nsd.uib.no/nsd/english/index.html>
nsd@nsd.uib.no

- *LiDA adresas:*

Lietuvos HSM duomenų archyvas (LiDA)
 Kauno technologijos universitetas
 Kęstučio 8-206
 Kaunas LT-44320
 Tel.: +370-37 30 01 15
www.lidata.eu
rasykite@lidata.eu

Atsakiusių procentas

Didelis atsakiusių procentas yra būtinas tam, kad būtų užtikrinta, jog tyrime apklausti žmonės tiksliai reprezentuoja populiaciją. Mūsų siekiamas minimalus atsakiusių procentas – 65%, todėl turite kruopščiai apgalvoti, kaip kiek galima labiau padidinti savo atsakiusių respondentų procentą. Bandykite susisiekti su visais atrinktais namų ūkiais iki pat duomenų rinkimo laikotarpio pabaigos (būtina pabandyti sukontaktuoti su kiekvienu atrinktu namų ūkiu bent tris kartus, tačiau atsakiusių procentui padidinti siūlome pabandyti sukontaktuoti ir papildomai). **Jeį nujaučiate, kad respondentas gali atsisakyti dalyvauti tyrime, prieš gaunant oficialų nesutikimą dalyvauti tyrime, dažnai pagelbsti, jei pasisiūlyte užėiti (ar kitaip sukontaktuoti) kitą kartą patogesniu laiku.** Primename, kad tik apklausdami kiek galima daugiau į imtį atrinktų žmonių galime būti tikri, kad gauti atsakymai reprezentatyviai atspindi visų pažiūras.

Be to, yra kai kurių kitų priemonių, padedančių pasiekti gerą atsakiusių procentą:

- *atsisakymo atveju:* užpildykite kontaktavimo formą (įrašydami „Nežinau“ vietoj bet kokios informacijos, kurios nepavyko gauti) ir sugražinkite ją apklausą vykdančiai organizacijai. Priklausomai nuo aplinkybių, gali būti paprašyta kito apklausėjo pabandyti ir perkalbėti tyrime dalyvauti nesutikusį asmenį;
- jei pagal atranką teko asmuo, su kuriuo sunku susisiekti, kuris nesilaiko susitarimų ar pan., stenkitės jį „įtikinti dalyvauti“ iki pat duomenų rinkimo periodo pabaigos, net jei ir kontaktavote

su juo būtinas 3 kartus. Taigi, kai tik būsite netoli jo gyvenamosios vietos, bandykite sukontaktuoti su juo, nebent paaiškėja, kad jis bus pasiekiamas tik pasibaigus duomenų rinkimo periodui (dėl atostogų, ligos ar pan.). Tokiu atveju užpildykite kontaktavimo formą (įrašydami „Nežinau“ vietoj bet kokios informacijos, kurios nepavyko gauti) ir sugrąžinkite ją apklausą vykdančiai organizacijai *jūsų užduoties vykdymo pabaigoje*.

3 Papildomo klausimyno administravimas

Papildomas klausimynas turi būti užpildytas kiekvieno respondento savarankiškai. Tačiau tam tikrais atvejais – respondentas nemoka skaityti, respondento regėjimas prastas ar jis neregys ir pan. atvejais – gali būti atliekamas ir tiesioginis interviu žodžiu. Šiomis retomis aplinkybėmis naudokite savarankiškai pildomą papildomo klausimyno versiją ir užpildykite ją kartu su respondentu. Apie tai parašykite atsakinėdami į apklausėjo klausimus pagrindiniame klausimyne (I skyrius).

Papildomas klausimynas turi tris versijas – A, B ir C. Tai yra nurodyta klausimyno tituline puslapyje. Skirtingos papildomo klausimyno versijos sukurtos tam, kad būtų galima patikrinti tyrimo patikimumą ir valdumą, taigi labai svarbu, kad reikiamiems respondentams būtų pateiktos reikiamos papildomo klausimyno versijos.

Respondentai gali užpildyti papildomą klausimyną:

- Iš karto po interviu, prieš jums išeinant iš namų ūkio. Laiką, per kurį respondentas pildo klausimyną, galite išnaudoti pildydami kontaktavimo formą, tvarkydami respondento atsakymus ar pastabas pagrindiniame klausimyne ar atsakinėdami į apklausėjo klausimus (I skyrius).
- Respondento pasirinktu laiku, po interviu. Šiuo atveju jums reikės grįžti ir pasiimti iš respondento papildomą klausimyną. Akcentuokite respondentams, kad jie kuo greičiau užpildytų papildomą klausimyną (vėliau tą pačią dieną ar kitą dieną, bet po kelių ne vėliau).

Stenkitės, kad respondentas papildomą klausimyną užpildytų iš karto po interviu. Tačiau jei tariatės užėiti pasiimti vėliau, itin svarbu išvengti nepageidaujimų atvejų, kai respondentas pildo papildomą klausimyną daug vėliau (po 2 dienų ar vėliau) nei buvo atliktas interviu.

Jokiu būdu negalima duoti respondentui užpildyti papildomą klausimyną prieš interviu.

Prieš paduodant respondentui papildomą klausimyną, reikia nepamiršti kai kurių svarbių dalykų:

- i. Įrašykite respondento numerį, prieš įteikdami papildomą klausimyną. **Neįrašius šio numerio papildomas klausimynas bus nepanaudojamas, t. y. jo nebus galima panaudoti atliekant patikimumo ir valdumo analizę!**
- ii. Jei paliekate papildomą klausimyną respondentui užpildyti po interviu, palikite jį tik atrinktą respondentui, t. y. asmeniui, kurį apklausėte. *Savarankiškai pildomą klausimyną gali pildyti tik atrinktas respondentas*. Perspėkite respondentą, kad bus neįmanoma tikslingai panaudoti atsakymų į klausimus papildomame klausimyne, jei į juos atsakys kas nors kitas. **Jokie respondentų pakeitimai nepriimtini.**
- iii. Jei respondentas negali užpildyti klausimyno iš karto po interviu, susitarkite, kada sugrįšite jo pasiimti (gerai būtų, kad galėtumėte prieš tai pasiskambinti). Galite palikti kokį nors raštišką priminimą respondentui, apie pakartotinio apsilankymo laiką. Tai bus papildomas priminimas respondentui apie tai, koks svarbus yra savarankiškai pildomas klausimynas.
- iv. Visuomet įsitikinkite, ar respondentui neliko abejonių dėl to, kaip ir kada jis turėtų sugrąžinti papildomą klausimyną. Jei suderinote, kad grįšite jo pasiimti, papildomai įsitikinkite, ar respondentas viską teisingai suprato, ir laikykitės susitarimo.
- v. Imdami papildomą klausimyną iš karto po interviu ar sugrįžę jo pasiimti vėliau, pasistenkite skirti šiek tiek laiko patikrinti, ar atsakyta į visus klausimus. Jei matote kokių nors spragų, pasistenkite taktiškai jas nurodyti respondentui ir paprašykite jas užpildyti, net jei respondentui reikėtų visur įrašyti „Nežinau“ ar pan.

- vi. **Retais atvejis** gali būti akivaizdu, kad respondentui reikia jūsų pagalbos klausimynui užpildyti, pavyzdžiui, *dėl prasto regėjimo ar nepakankamo raštingumo*. Tokiais atvejais papildomą klausimyną vykdykite tarsi tiesioginį interviu žodžiu, ir sužymėkite reikiamus langelius patys, respondentui atsakinėjant į klausimus ir esant šalia.

4 Interviu vykdymas: bendros pastabos

Pirma, tokiam plataus pobūdžio ir apimties klausimynui būdinga tai, kad vieni klausimai žmones gali dominti labiau, kiti – mažiau. Itin svarbus dalykas apklausos metu – parinkti teisingą klausimų uždavimo tempą. Aišku, kad reiktų vengti skubinti respondentą, tačiau lygiai taip pat neteisinga būtų ir leisti respondentui pernelyg ilgai galvoti. Gali būti, kad kai kurie respondentai norės ilgiau apgalvoti atsakymus į tam tikrus klausimus, tačiau apklausoje siekiama užfiksuoti momentines pažiūras, o ne vesti filosofines diskusijas ar politinius debatus! Jei respondentas neturi konkretaus požiūrio tam tikra tema, arba negali atsakyti į tam tikru būdu užduotą klausimą, gali būti priimami atsakymai „Nežinau“ arba „Kita“; tuomet tiesiog pereikite prie kito klausimo. **Negalima** papildomai klausinėti, kad gautumėte atsakymą, jei taip nėra nurodyta klausimyne. Kaip minėta, yra visiškai priimtina, kad respondentai gali neturėti nuomonės tam tikrais klausimais.

Antra, prieš pradėdant interviu, respondentui reikia paduoti korteles. Jos turi būti **atskirai** nuo klausimyno, kurį pildo apklausėjas.

Trečia, klausimyne yra naudojamos tam tikros abstrakčios frazės, kurias respondentas gali paprašyti paaiškinti (pavyzdžiui, „... jūsų vietovėje“ ir pan.). Tokiais atvejais tyrimo organizatoriai yra nurodę, kad respondentui **nereikėtų** pateikti jokių papildomų paaiškinimų. Šios frazės yra specialiai suformuluotos abstrakčiai. Paprasčiausiai, perskaitykite klausimą ar teiginį ir pasakykite respondentams, kad jie turėtų atsakinėti pagal tai, kaip jie patys supranta vieną ar kitą abstrakčią frazę.

Ketvirta, yra keletas klausimų, kur žmonių prašoma pateikti informacijos, kuri gali būti laikoma „jautria“. Kai kurie respondentai gali jaustis nepatogiai pateikdami informaciją susijusią su, pavyzdžiui, balsavimu per rinkimus ar gaunamomis pajamomis. Pasistenkite įtikinti respondentus, kad viskas, ką jie pasakys, bus griežtai konfidencialu. Jei jie vis tiek atsisako atsakyti, reikėtų tai žymėti kaip „Atsisakė“. Kai kurie klausimai turi aiškų atsisakymo žymėjimo variantą (pvz., 77). Prie kitų klausimų, kur šio atsakymo varianto nėra, atsisakymą galima nurodyti prie klausimo parašant „**ATSISAKĖ**“ ar kažką panašaus, kas rodytų, jog tai turėtų būti koduojama kaip respondento atsisakymas atsakyti į klausimą. Panašiai, jei respondentas nežino atsakymo į klausimą ir nėra aiškaus kodo tokiam variantui pažymėti, prie klausimo parašykite „**NEŽINO**“ ar kažką panašaus. **NEPALIKITE** klausimo nepažymėję jokie atsakymo varianto ir nežymėkite jokie „kito“ ar „alternatyvus“ varianto. Tyrimo organizatoriai nori žinoti tiksliai, kada respondentai aiškiai atsisakė atsakyti į klausimą, o kada jie nežinojo atsakymo į pateiktą klausimą.

Penkta, prie klausimų, kur galimas atsakymo variantas „**Kita**“, respondento atsakymas turėtų būti užrašytas „**žodis į žodį**“ („raidė į raidė“). Jei nėra nurodyta kitaip, „Kita“ turėtų būti žymima tik tuomet, kai nei vienas iš klausimyne esamų atsakymų variantų (net papildomai paklausinėjus) netinka. Į klausimus, kur nėra konkrečiai pateiktas atsakymo variantas „Kita“, tokio atsakymo varianto ir nesitikima. Tačiau, jei tokių atsakymų vis tik pasitaikytų, jie turėtų būti aiškiai užrašyti į klausimyną. Klausimų, kurių atsakymo variantuose nėra varianto „Kita“, o respondentas nori nurodyti tokį variantą, atveju, *prieš priimdami atsakymą „Kita“, pirmiau pakartokite klausimą pabrėždami reikiamas vietas.*

Šešta, klausimynas padalintas į klausimų blokus pagal temas (žr. šiame skyriuje esančią lentelę). Kartais šios temos yra tiesiogiai pristatomos (pvz., „O dabar keletas klausimų apie...“), bet dažnai ir nepristatomos. Interviu metu respondentams nebūtina žinoti apie įvairius klausimyno blokus ir skyrius. Klausimynas parengtas taip, kad būtų galima pakankamai sklandžiai pereiti nuo vienos klausimų grupės ar skirtingos temos prie kitos.

Jei respondentas, visgi, pertrauktų interviu jo nebaigus (nors paprastai taip nutinka gana retai), turėtumėte pasiteirauti, ar galima būtų pratęsti interviu vėliau, ir pažymėti atitinkamą (2 – dalinis interviu) variantą kontaktavimo formoje (ties 5 klausimu).

Kai kurie klausimai turi atsakymų variantų, kurie pateikti **skliaustuose**. Šie variantai leidžia pažymėti atsakymus, kuriuos gali pateikti respondentai, tačiau jie neturėtų būti respondentams skaitomi garsiai ir jų nėra kortelėse.

Kai kuriuose klausimuose yra *pabraukti tam tikri žodžiai*. Skaitant klausimus, šie žodžiai turi būti **ypatingai pabrėžti**.

Atsakymo variantas „**(Nežino)**“ paprastai žymėtinas tada, kai respondentas nėra tikras dėl savo atsakymo, negali atsakyti į klausimą, nežino atsakymo ar jam sunku tiksliai nurodyti.

Pabrėžtina, kad ***kortelę respondentas turi matyti priešais save jums skaitant klausimą***.

Jei kortelėse nėra nurodyta atsakymo variantus atitinkančių skaitmenų, esančių klausimyne, taip padaryta siekiant išvengti klaidų. Visais atvejais stenkitės, kad respondentas jums *perskaitytu tinkamą atsakymo variantą garsiai*.

KLAUSIMŲ IŠDĖSTYMO KLAUSIMYNE PLANAS

A1 – A10	Žiniasklaidos vartojimas; socialinis pasitikėjimas	
B1 – B40	Politika (politiniai interesai, efektyvumas, pasitikėjimas, rinkimai ir dalyvavimas politikoje, priklausomybė partijoms, socialiniai-politiniai vertinimai bei orientacijos)	
C1 – C36	Subjektyvus gerbūvio ir socialinės atskirties vertinimas; religija; diskriminacijos suvokimas; nacionalinė ir etninė tapatybė	
D1 – D50	Kaitaliojamas modulis – socialinė gerovė (nuostatos dėl socialinio aprūpinimo paslaugų teikimo, paramos gavėjų grupių dydžio, požiūris į mokesčius, paslaugų teikimą ir galimą priklausomybę nuo socialinių pašalpų, išmokų ir paslaugų ateityje)	
E1 – E55	Kaitaliojamas modulis – diskriminacija dėl amžiaus (nuostatos ir patirtys, susijusios su skirtingais gyvenimo tarpsniais, su amžiumi susijusio statuso vertinimas, stereotipai, diskriminacijos patirtis ir kontaktai su kitų amžiaus grupių žmonėmis)	
F1 – F73	Socialinis demografinis profilis: namų ūkio sudėtis, respondento lytis, amžius, gyvenamo rajono tipas, išsilavinimas ir profesija, informacija apie gyvenimo partnerį, tėvus, narystę profesinėse sąjungose, namų ūkio pajamas, šeiminę padėtį	
G skyrius	Žmogiškųjų vertybių skalė	Šie klausimai pateikti papildomame klausimyne, kurį respondentas turi užpildyti savarankiškai.
H skyrius	Kontroliniai klausimai	
I skyrius	Klausimai apklausėjui	

5 Pagrindinis klausimynas: detalūs paaiškinimai

Šiame skyriuje pateikiama detalesnė informacija apie tam tikrus klausimus, kurių atveju, mūsų nuomone, yra naudingi papildomi ir išsamesni paaiškinimai. *Jie turėtų padėti jums atsakyti į respondentų klausimus, jei jie jums jų užduotų interviu metu.*

Pastaba: klausimo numeris parašytas kursyvu puslapio kairėje.

NAUDOJIMASIS ŽINIASKLAIDA

A1-A4 Šiuose klausimuose prašoma nurodyti laiką, kurį respondentas skiria televizijos žiūrėjimui ar radijo klausymuisi *per darbo dieną (t. y. nuo pirmadienio iki penktadienio)*. Jeigu respondentas paprašo išsamesnio paaiškinimo, tai paaiškinkite, kad klausiant turimas minty laikas, praleistas „aktyviai“ žiūrint televiziją ar klausantis radijo, o ne kuomet televizorius ar radijas yra įjungtas „fone“.

EUROPA

B37 „Europa“ šiuo atveju reiškia geografinę Europą (Europos žemyną).

INTYMIŲ KLAUSIMŲ APTARIMAS

C3 Jei respondentas gali aptarti asmeninius ir intymius reikalus *(tik) su sutuoktiniu*, tai vis tiek žymėti 1 atsakymo variantą.

DISKRIMINAVIMO PAGRINDAI

C25 Atsakymo variantas „Dėl neįgalumo“ apima ir fizinę, ir protinę, ir kitokią negalią.

GIMIMO ŠALIS IR PILIETYBĖ

C27-36 Atsakymo variantai „*Tarybų Sąjunga*“, „*Sovietų Sąjunga*“ ir pan. yra priimtini.

D IR E SKYRIAI

Įvadinės pastabos D ir E skyriuose yra nemažai svarbių įvadinųjų pastabų, kurios paaiškina respondentams, kam skirti tolesni klausimų blokai. Šios įvadinės pastabos respondentams **privalo** būti perskaitytos garsiai.

SOCIALINĖ GEROVĖ

D7-D10 Labai tikėtina, kad kai kuriems respondentams čia teks pateikti tam tikrą spėjimą. Jeigu respondentas sako „Nežinau“, priminkite jam: „*jeigu nežinote tiksliai, nurodykite apytikslį skaičių*“.

D21 Ypatingai svarbu, kad prieš D21 klausimą būtų perskaityta *įvadinė pastaba*. Ji pateikia socialinių išmokų ir paslaugų apibūdinimą. Tačiau *nepateikite jokių papildomų paaiškinimų ar pavyzdžių*. Jeigu reikia, galite pakartoti čia pateiktą apibūdinimą.

D27 Į šį klausimą turėtų atsakyti ir tie respondentai, kurie *dirba tik sezoninius darbus* (pavyzdžiui, vasarą uždarbiaujantys studentai).

DISKRIMINACIJA DĖL AMŽIAUS

- E3* Atkreipkite dėmesį, kad *atsakymo variantas „I“* buvo sąmoningai pašalintas, kad būtų išvengta painiavos. Atsakydami respondentai nurodys reikiamą raidę. Apklausėjai klausimyne turi pažymėti greta nurodytos raidės esantį skaičių.
- E44* Respondentų, kurie nenori nurodyti savo amžiaus, galima paprašyti nurodyti, *ar jie yra 29 metų ir jaunesni, ar 30 metų ir vyresni*. Šio klausimo nereikėtų uždavinėti papildomai, jei informacija jau išsiaiškinta atliekant atrankos procedūrą.
- E45, E47* Šių klausimų nereikėtų uždavinėti papildomai, jei informacija jau išsiaiškinta atliekant atrankos procedūrą.
- E49* Šis klausimas turėtų būti atsakytas „*Taip*“ arba „*Ne*“. Jei respondentas atsako „*Taip*“, reikia užduoti papildomą klausimą. Jei respondentas atsako „*Ne*“, pereikite prie *E52* klausimo.
- E52* Atsakyti į šį klausimą respondentai turėtų naudodamiesi *A4 lapo dydžio kortele su paveikslėliais*. Atsakydami respondentai nurodys reikiamą raidę. Apklausėjai klausimyne turi pažymėti greta nurodytos raidės esantį skaičių.

INFORMACIJOS APIE NAMUOSE GYVENANČIUS ŽMONES KODAVIMO LENTELĖS

- F1* Šiuo klausimu teiraujamesi *bendro žmonių skaičiaus namų ūkyje (įskaitant vaikus)*. Jūs tikriausiai jau pažymėjote žmonių, vyresnių nei 15 metų, skaičių kontaktavimo formoje ties *B2* klausimu. Jei jūs šioje vietoje pastebite, kad jums buvo suteikta netiksli informacija:
- **NEKEISKITE** kontaktavimo formos įrašų ir neatlikinėkit iš naujo atrankos procedūros
 - **IRAŠYKITE** teisingą informaciją prie *F1* klausimo
 - **IRAŠYKITE** pastabą apie šiuos netikslumus ir pataisymus šalia lentelės.
- F3* Jei respondentui patogiau, jis *gali nurodyti, kiek jam dabar metų*. Tačiau tada pagal nurodytą amžių reikia *perskaičiuoti* ir įrašyti gimimo metus.
- F4* Šis klausimas skirtas surinkti informaciją *apie asmenų, gyvenančių kartu namų ūkyje, ryšį su respondentu*. Itin svarbi šio ryšio kryptis. Respondentas turėtų atsakinėti pradėdamas žodžiais „*Jis/ji yra mano...*“.

IŠSILAVINIMAS

- F6a* Čia klausama respondentų, kurioje ***vienoje*** iš pateiktų sričių jų įgytas išsilavinimas yra aukščiausias. Jeigu respondento aukščiausias pasiektas išsilavinimo lygis yra ***daugiau negu*** vienoje srityje, pažymėti ***01*** atsakymo variantą.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad šiame klausime klausama *apie įgytą išsilavinimą nepriklausomai nuo to, kuo respondentas užsiima interviu metu*. Pavyzdžiui, jei jis yra sportininkas, menininkas, renginių organizatorius ar bibliotekininkas, tai vis tiek turėtumėte klausti, kurioje srityje jis pasiekė aukščiausią išsimokslinimą (galbūt, pavyzdžiui, sporto pedagogikoje (10 variantas), menotyroje (10 variantas) ar viešajame administravime).

Jei respondentas prašo paaiškinti ar patikslinti atsakymų variantus, pirmiausiai priminkite jam, kad „teisingo“ atsakymo nėra ir jis turėtų *nurodyti jo nuomone tinkamiausią* variantą.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad 10-tame atsakymo variante teiginys „... kultūros, sporto ir turizmo ar pan. srityje“ apima laisvalaikio organizavimo, turizmo, darbo viešbučiuose (įskaitant viešbučių ir kitų apgyvendinimo įstaigų administravimą) ir pan. išsilavinimo sritį.

MOKYMOŠI TRUKMĖ

F7 Mokymosi trukmė metais apima visus mokymosi laikotarpius, įskaitant mokyklą ir mokymąsi po mokyklos. Šie metai nebūtinai turi būti iš eilės, tačiau į bendrą skaičių turi įeiti tik mokymosi metai, be tarpų tarp jų. Turėtų būti įtrauktas ir profesinis mokymas, tačiau praktikos atlikimo laikas neturėtų būti skaičiuojamas.

Vakarinės ar neakivaizdinės studijos turėtų būti perskaičiuotos į atitinkamą dieninių studijų trukmę metais. Pavyzdžiui, jei kursas dieninėse studijose trunka vienerius metus, o vakarinėse studijose buvo baigtas per du metus, toks atvejis turėtų būti fiksuojamas kaip vienerių metų trukmės mokymosi laikotarpis.

EKONOMINĖ VEIKLA

F8a-F8c F8a yra klausimas, kuriame respondentai gali nurodyti *keletą* ekonominės veiklos, kuria užsiėmė per pastarąsias septynias dienas, rūšių. Apklausėjai turėtų kuo pilniau išklausinėti respondentų, kokiomis ekonominės veiklos rūšimis jie užsiėmė, papildomai užduodami klausimą „Kuo dar užsiėmėte?“. *Visos* ekonominės veiklos rūšys, kuriomis respondentas užsiėmė per pastarąsias septynias dienas, turėtų būti pažymėtos prie F8a klausimo.

Tuo tarpu F8c klausime turėtų būti nurodytas *tik vienas* atsakymo variantas. Tai turėtų būti ekonominė veikla, kurią respondentas laiko esant *pagrindine* jo veikla.

Jei respondentas nėra įsitikinęs arba nežino, pageidautina papildomai klausinėti tol, kol sužinosite, *kuris kortelėje nurodytas punktas yra arčiausiai to*, kuo jis užsiėmė pastarąją savaitę.

Toliau pateikiamos pastabos išsamiau paaiškina F8a klausimo atsakymo variantus:

Atsakymo variantas

01 *Dirbau apmokamą darbą: buvau samdomas/-a darbuotojas/-a, užsiėmiau individualia veikla arba dirbau šeimos versle (arba laikinai tuo neužsiėmiau dėl ligos, atostogų, prastovos, streiko ar pan.)*

Šiai kategorijai priklauso *visų tipų apmokamas darbas*: ir samdomas, ir organizuojamas savarankiškai. Čia patenka ir atsitiktinis, ne visos darbo dienos ar laikinas darbas.

Darbas savanoriškais (visuomeniniais) pagrindais, darbas, kai tik kompensuojamos darbo metu patirtos išlaidos, arba darbas, už kurį mokama tik natūra (pvz., gaunant būstą ir maistą), t. y. *kai nevyksta finansiniai sandoriai*, šiai kategorijai **NEPRIKLAUSO**.

Prie *laikinai nedirbančių žmonių* priskirtini tie, kurie nebuvo darbe per pastarąją savaitę dėl ligos ar traumos, kasmetinių atostogų, motinystės atostogų, ar turėjo leidimą neatvykti

į darbą dėl asmeninių priežasčių (tačiau su sąlyga, kad jie turi darbą „į kurį gali sugrįžti“, t. y. pas tą patį darbdavį arba toliau savarankiškai dirbti toje pačioje srityje). Taip pat čia priskirtini žmonės, kurie buvo laikinai atleisti (nemokamų atostogų), streikavo ar buvo lokauto ar priverstinės prastovos padėtyje (vėlgi su sąlyga, kad jie turi darbą „į kurį gali sugrįžti“, t. y. pas tą patį darbdavį arba toliau savarankiškai dirbti toje pačioje pozicijoje).

Šiai kategorijai priskiriami ir žmonės, kurių darbo sutartis numato nuolatinį, tačiau su pertrūkiais darbą (pvz., tam tikras mokymo įstaigų personalas ar profesionalūs sportininkai, kuriems atlyginimai mokami tik mokslo metų arba sezono metu, ir kurie galėjo per pastarąją savaitę nedirbti).

02 Mokiausi (išskyrus tuos atvejus kai už studijas mokėjo darbdavys) arba buvau akademinėse, vasaros ar panašiose atostogose

Šiai kategorijai turi priskirtini visi studentai, netgi tie, kurie per pastarąją savaitę dirbo atostogų metu. Jeigu studentas atostogauja ir juo liks tik tokiu atveju, jei išlaikys egzaminą, laikykite, kad egzaminas bus išlaikytas ir toliau respondentą vertinkite, kaip besimokantį dieniniame skyriuje.

03 Buvau bedarbis/-ė ir aktyviai ieškojau darbo

Šiai kategorijai priskirtini visi bedarbiai, kurie aktyviai ieškojo darbo. Tai žmonės, ieškoję darbo per centrinės ar vietinės valdžios įdarbinimo tarnybas, užsiregistravę privačiose įdarbinimo agentūrose, atsakinėję į darbo skelbimus, patys davę skelbimus dėl darbo ir *net tie, kurie tik aktyviai domėjosi esančiomis galimybėmis*.

04 Buvau bedarbis/-ė, bet aktyviai neieškojau darbo

Prie tokių priskirkite visus respondentus, kurie nedirbo, tačiau aktyviai neieškojo darbo. Šiai kategorijai priskirtini žmonės, kurie, pavyzdžiui, liovėsi ieškoję darbo arba sirgo ir laikinai negalėjo ieškoti darbo. Respondentai patys turėtų nuspręsti, ar jų liga buvo laikina, ar – ne. Jeigu kyla abejonių, laikina liga laikykite tokią ligą, kuri tęsiasi mažiau nei šešis mėnesius.

05 Sergu ilgalaikę (lėtine) liga arba turiu negalią ir nedirbu

Šiai kategorijai priskirtini žmonės, kurie nedirba ir neieško darbo dėl ilgalaikės (ar lėtinės) ligos ar negalios. Taip pat įtrauktini žmonės, kurie niekada nedirbo dėl negalios. Jeigu kyla abejonių, ilgalaikę (lėtine) liga laikykite tokią ligą, kuri tęsiasi šešis ar daugiau mėnesių.

06 Esu pensininkas/-ė

Šiai kategorijai priskirtini žmonės, kurie išėjo į pensiją maždaug įprastino pensinio amžiaus, arba kurie išėjo į pensiją „ankščiau laiko“, ir toliau nebeieško jokio darbo.

07 Atlikinėju privalomąją arba alternatyviąją krašto apsaugos tarnybą

Atkreipiame dėmesį į tai, kad šiam atsakymo variantui **nepriskirtinas** darbas kariuomenėje, o *tik privalomoji karinė tarnyba*.

08 Užsiėmiau namų ruošą, prižiūrėjau vaikus arba kitus asmenis

Šiai kategorijai priskirtini žmonės, kurie atlieka neapmokamus namų ruošos ar priežiūros darbus. Namų ūkyje tokių asmenų gali būti daugiau nei vienas – tačiau šiuo atveju mus domina tik respondento statusas.

09 (Kita)

Šio atsakymo varianto nėra kortelėje. Čia priskirtini visi respondentai, kurie neatitiko nė vienos iš 8 kategorijų, nurodytų kortelėje.

Toliau pateikiamos pastabos išsamiau paaiškina F8c klausimo atsakymo variantus. Atkreipiame dėmesį į tai, kad F8c klausimo atsakymų variantų žymėjimo kriterijai skiriasi nuo F8a klausimo, nes dabar respondento klausama apie jo pagrindinį užsiėmimą. Skirtumai toliau pateiktame tekste yra pabraukti.

Atsakymo
variantas

01 Dirbau apmokamą darbą: buvau samdomas/-a darbuotojas/-a, užsiėmiau individualia veikla arba dirbau šeimos versle (arba laikinai tuo neužsiėmiau dėl ligos, atostogų, prastovos, streiko ar pan.)

Šiai kategorijai priklauso *visų tipų apmokamas darbas*: ir samdomas, ir organizuojamas savarankiškai. Čia patenka ir atsitiktinis, ne visos darbo dienos ar laikinas darbas.

Darbas savanoriškais (visuomeniniais) pagrindais, darbas, kai tik kompensuojamos darbo metu patirtos išlaidos, arba darbas, už kurį mokama tik natūra (pvz., gaunant būstą ir maistą), t. y. *kai nevyksta finansiniai sandoriai*, šiai kategorijai **NEPRIKLAUSO**.

Prie *laikinai nedirbančių žmonių* priskirtini tie, kurie nebuvo darbe per pastarąją savaitę dėl ligos ar traumos, kasmetinių atostogų, motinystės atostogų, ar turėjo leidimą neatvykti į darbą dėl asmeninių priežasčių (tačiau su sąlyga, kad jie turi darbą, „į kurį gali sugrįžti“, t. y. pas tą patį darbdavį arba toliau savarankiškai dirbti toje pačioje srityje). Taip pat čia priskirtini žmonės, kurie buvo laikinai atleisti (nemokamų atostogų), streikavo ar buvo lokauto ar priverstinės prastovos padėtyje (vėlgi su sąlyga, kad jie turi darbą, „į kurį gali sugrįžti“, t. y. pas tą patį darbdavį arba toliau savarankiškai dirbti toje pačioje pozicijoje).

Šiai kategorijai priskiriami ir žmonės, kurių darbo sutartis numato nuolatinį, tačiau su pertrūkiais darbą (pvz., tam tikras mokymo įstaigų personalas ar profesionalūs sportininkai, kuriems atlyginimai mokami tik mokslo metų arba sezono metu, ir kurie galėjo per pastarąją savaitę nedirbti).

02 Mokiausi (išskyrus tuos atvejus kai už studijas mokėjo darbdavys) arba buvau akademinėse, vasaros ar panašiose atostogose

Šiai kategorijai turi priskirtini visi studentai, netgi tie, kurie per pastarąją savaitę dirbo atostogų metu. Jeigu studentas atostogauja ir juo liks tik tokiu atveju, jei išlaikys egzaminą, laikykite, kad egzaminas bus išlaikytas ir toliau respondentą vertinkite, kaip besimokantį dieniniame skyriuje.

03 Buvau bedarbis/-ė ir aktyviai ieškojau darbo

Šiai kategorijai priskirtini visi bedarbiai, kurie aktyviai ieškojo darbo. Tai žmonės, ieškoję darbo per centrinės ar vietinės valdžios įdarbinimo tarnybas, užsiregistravę privačiose įdarbinimo agentūrose, atsakinėję į darbo skelbimus, patys davę skelbimus dėl darbo ir net tie, kurie tik aktyviai domėjosi esančiomis galimybėmis.

Likusios keturios kategorijos apima tuos žmones, kurie paprastai laikomi ekonomiškai neaktyviais.

05 *Sergu ilgalaikę (lėtinę) ligą arba turiu negalią ir nedirbu*

Šiai kategorijai priskirtini žmonės, kurie nedirba ir neieško darbo dėl ilgalaikės (ar lėtinės) ligos ar negalios. Taip pat įtrauktini žmonės, kurie niekada nedirbo dėl negalios. Čia neįtrauktini į pensiją išėję prastos sveikatos žmonės, kurie neieškotų darbo, net jei ir būtų sveiki. Jeigu kyla abejonių, ilgalaikę (lėtinę) ligą laikykite tokią ligą, kuri tęsiasi šešis ar daugiau mėnesių.

06 *Esu pensininkas/-ė*

Šiai kategorijai priskirtini žmonės, kurie išėjo į pensiją maždaug įprastino pensinio amžiaus, arba kurie išėjo į pensiją „ankščiau laiko“, bet nebeieško jokio darbo. Pensininkai, sergantys ilgalaikėmis (lėtinėmis) ligomis ar turintys negalią, taip pat priskirtini šiai kategorijai.

Ištekėjusios ir daugelį metų užsiimančios namų ruoša ar prižiūrinčios vaikus moterys priskirtinos prie kategorijos „užsiemiau namų ruošą, prižiūrėjau vaikus arba kitus asmenis“ (08), o ne – „esu pensininkas/-ė“ (06). Vis dėlto, tiksliai apibrėžti buvimą pensijoje gali būti sudėtinga, todėl apskirtai, išskyrus pastarąją išlygą apie moteris, turi būti priimamas respondento nurodytas variantas kortelėje.

07 *Atlikinėju privalomąją arba alternatyviąją krašto apsaugos tarnybą*

Atkreipiame dėmesį į tai, kad šiam atsakymo variantui ***nepriskirtinas*** darbas kariuomenėje, o tik *privalomoji karinė tarnyba*.

08 *Užsiemiau namų ruošą, prižiūrėjau vaikus arba kitus asmenis*

Šiai kategorijai priskirtini tik tie žmonės, kurie daugiau ar mažiau neatlieka jokios kitos ekonominės veiklos tik neapmokamus namų ruošos ar priežiūros darbus. Namų ūkyje tokių asmenų gali būti daugiau nei vienas – tačiau šiuo atveju mus domina tik respondento statusas.

09 *(Kita)*

Šio atsakymo varianto nėra kortelėje. Čia priskirtini visi respondentai, kurie neatitiko nė vienos iš 8 kategorijų, nurodytų kortelėje. Tačiau nepamirškite, kad čia neturėtų patekti žmonės, kurie dirbo nors kokį nors apmokamą darbą (įskaitant ir atsitiktinius individualios veiklos darbus).

F12 Keletas tolesnių klausimų klausia apie respondento *pagrindinį darbą*. Jei respondentas interviu metu turi darbą, klausinėkite jo apie *dabartinį darbą*, o jeigu jis nedirba – apie jo *paskutinį darbą*. Taigi jums reikės pagal respondento situaciją parinkti atitinkamą klausimo veiksmažodžių laiką. Jeigu respondentas turi daugiau nei vieną darbą, pagrindinis darbas yra tas, kuriame jis *dirba daugiausiai valandų*. Jeigu respondentas turi du darbus, kurie yra visiškai lygiaverčiai, pagrindinis darbas yra tas, kuriame jis *uždirba daugiausiai*.

Kai kurie individualia veikla užsiimantys asmenys gali turėti nuosavą verslą, o kiti paprasčiausiai užsiimti atsitiktiniais ar nenuolatiniiais darbais. Asmuo, dirbantis individualioje įmonėje, nebūtinai užsiima individualia veikla. Jeigu dirbama versle, kuris yra juridinis asmuo, respondentas gali būti šios įmonės darbuotojas ir gauti atlyginimą (taigi būti samdomu darbuotoju).

- F14* Jei respondentas *nėra tiesiogiai pasirašęs sutarties*, bet egzistuoja kolektyvinė darbo sutartis ar kitoks dokumentas, kuris galioja jo atžvilgiu, laikykite, kad respondentas yra sudaręs sutartį ir pabandykite išsiaiškinti, ar ji terminuota, ar neterminuota.
- F14-F20* Užduodant šiuos klausimus respondentui gali pasirodyti, kad yra nereikalingo pakartotinio klausinėjimo, ypač tų respondentų atveju, kurie užsiima individualia veikla ir dirba vieni. Vis tik, reikėtų užduoti visus reikalingus klausimus atidžiai sekant nuorodas, net jei respondentas rodo tam tikra nepasitenkinimą.

KLAUSIMAI APIE PROFESIJA

- F22-F25a* Tyrime siekiama surinkti detalią informaciją apie kuo didesnio skaičiaus respondentų profesijas, t. y. išskyrus tik tuos, kurie niekada neturėjo darbo.

Visų kitų klauskite apie jų dabartinį arba paskutinį turėtą darbą. Kuo išsamiau išklausinėkite visų susijusių smulkmenų. Jeigu trūks kokios nors informacijos, bus neįmanoma tiksliai nustatyti respondento profesijos ir įmonės veiklos srities. Pavyzdžiui, yra daug skirtingų tipų inžinierių ir kiekvienas iš šių tipų turi būti pažymėtas skirtingu kodu, todėl turėtumėte išsiaiškinti ***pilną pareigų pavadinimą*** bei tikslų atliekamo inžinierinio darbo tipą. Taigi atkreiptinas dėmesys į tai, kad daugeliu atvejų vien pareigų pavadinimo nepakanka, būtinos ir detalės apie atliekamo darbo tipą.

- F22* Pirmiausia siekiama išsiaiškinti įmonės ar organizacijos, kurioje respondentas dirba/dirbo veiklos sritį, kadangi norint pakankamai detaliai aprašyti profesiją, nepaprastai svarbu išsiaiškinti verslo ar ūkio šakos pobūdį. Pasistenkite tai *nustatyti tuo tiksliau ir aiškiau*. Įmonės pavadinimo ar jos gaminamo produkto nepakanka, nes, pavyzdžiui, atsakymas „mašinos“ gali reikšti jų gamybą ar prekybą, naudotų automobilių pardavimą, furgonų nuomos įmonę ar mašinas importuojančią įmonę.

- F23* Šiame klausime siekiama nustatyti organizacijos, kurioje dirba/dirbo respondentas, tipą – identifikuoti sektorių. Pagrindinis dalykas, kurį siekiama išsiaiškinti šiuo klausimu – ar dirbama įstaigoje, kuri priklauso ar gauna finansavimą iš viešojo sektoriaus – centrinės ar vietinės valdžios – net jei ir netiesiogiai. Jei dirbama įstaigoje, kurioje egzistuoja sudėtingi viešojo ir privataus valdymo santykiai, paprašykite respondentų įvertinti savo darbinę situaciją. Pavyzdžiui, žmogus dirbantis įstaigoje, teikiančioje „išorines“ maitinimo ar valymo paslaugas ligoninei arba mokyklai – viešojo sektoriaus institucijoms – laikytinas dirbančiu privačiame sektoriuje (pvz., privačioje įmonėje).

1 atsakymo variantas apima žmones dirbančius valstybės tarnybos įstaigose, pavyzdžiui, Seime, ministerijose, savivaldybėse ir pan.

2 atsakymo variantas apima žmones dirbančius valstybinių ir socialinių paslaugų užtikrinimo įstaigose, pavyzdžiui, valstybinėse mokymo įstaigose, valstybinėse ligoninėse, valstybiniuose darželiuose, policijoje ir pan.

- F24-25a* Profesijos įvardijimas respondentams gali pasirodyti esanti nesudėtinga užduotis, tačiau jūs turite išgauti *kiek įmanoma daugiau informacijos apie tai*. Pareigų pavadinimas yra naudingas pradinis taškas, tačiau retu atveju pakankamas. Tokie darbai, kaip buhalteris, mokytojas, medicinos sesuo, inžinierius ir darbininkas, gali būti gana skirtingi (pvz., skirtingas veiklas atliekantys buhalteriai) ir atliekami skirtingose situacijose. Taigi užduodami F25 klausimą, išklausinėkite kuo pilnesnio

respondentų darbinės veiklos apibūdinimo, kai kuriais atvejais net paprašydami papasakoti, ką respondentas konkrečiai veikia ar kuo užsiima kiekvieną dieną.

Užduodami F25a klausimą, nepamirškite, kad čia siekiama išsiaiškinti respondento „išsilavinimą ar kvalifikaciją“, kurių reikia, kad gautų ar galėtų dirbti darbą, o NE jo kvalifikacijos lygį darbe (o tai gali būti labai skirtingi dalykai).

NAMŲ ŪKIO PAJAMOS

F32^ Užduodant F32^ klausimą siekiama išsiaiškinti, kokios yra respondento namų ūkio iš visų šaltinių gaunamos bendros (visų namų ūkio narių) grynosios (atskaičius mokesčius, „į rankas“) pajamos. Pajamų šaltiniai apima ne tik atlyginimus, bet ir įvairias socialines išmokas, pensijas, o taip pat pajamas iš palūkanų, dividendų, nuomos ir pan.

Pabrėžtina, kad siekiama išsiaiškinti pajamas atskaičius visus įmanomus mokesčius. Pavyzdžiui, jei užsiimama individualia veikla ir pajamų mokesčiai sumokami „už metus“, reikėtų, kad respondentas pateikdamas informaciją apie namų ūkio mėnesines pajamas, pabandytų išskaičiuoti reikiamą sumą, net jei tą mėnesį mokesčiai nuo pajamų nebuvo mokami. Taigi reikia prašyti, kad respondentas pateiktų atsakymo variantą, kuriame nurodoma suma atspindi pajamas, atskaičius visus mokesčius, kuriuos respondentas tik moka (arba „prisimena, kad moka“). Šiuo klausimu nesiekama didelio tikslumo (kita vertus, kaip ir visais atvejais pageidautinas kuo tikslesnis atsakymas). Svarbesnis yra lyginamasis aspektas: išsiaiškinti, kurie namų ūkiai turi mažesnes, o kurie – didesnes pajamas.

Respondento prašoma nurodyti mėnesines jo namų ūkio pajamas. Atsakydamas respondentas gali nurodyti tik raidę kortelėje, kuri atitinka reikiamą sumą. *Raidės kortelėje nėra išdėliotos abėcėlės tvarka.* Taip padaryta sąmoningai, siekiant, kad respondentui būtų užtikrinamas kuo didesnis pateikiamos informacijos konfidencialumas. Informacija apie pajamas gali būti „jautri“ respondentui, todėl apklausėjai (jei reikia) turėtų patikinti, kad informacija bus naudojama tik moksliniais tikslais ir bus užtikrintas pilnas konfidencialumas.

PARTNERIO EKONOMINĖ VEIKLA

F37a-F37c Atsakymų į šiuos klausimus variantų paaiškinimai ir nurodymai apklausėjui pateikti „Ekonominės veiklos“ klausimus (F8a-F8c) aptariančiose pastabose.

F44-F47 Užduodant šiuos klausimus respondentui gali pasirodyti, kad yra nereikalingo pakartotinio klausinėjimo, ypač tais atvejais, kai respondento vyras/žmona/partneris/-ė užsiima individualia veikla ir dirba vienas/-a. Vis tik, reikėtų užduoti visus reikalingus klausimus atidžiai sekant nuorodas, net jei respondentas rodo tam tikra nepasitenkinimą.

OFICIALI ŠEIMYBINĖ PADĖTIS

F62-F68 Atkreiptinas dėmesys į tai, kad šiais klausimais siekiama užfiksuoti tik oficialią (apibrėžtą įstatymais) šeimyninę padėtį, o ne kokias nors kitas partnerystės („bendro gyvenimo“) formas, kurios nėra apibrėžtos šiuo metu Lietuvoje galiojančiuose įstatymuose.

KLAUSIMAI APKLAUSĖJUI (I SKYRIUS)

Jūsų atsakymai į šiuos klausimus leis mums geriau suprasti, kaip praėjo interviu ir kaip į jį reagavo respondentas.

I12-I14

Labai prašome atsakyti į šiuos klausimus. Jų pagalba organizatoriai renka visam tyrimui labai svarbią informaciją apie papildomo klausimyno pildymo procesą ir atsakiusiųjų procentą. Jeigu jums reikėjo kaip nors padėti respondentui užpildyti klausimyną, būtinai paaiškinkite, dėl kokių priežasčių tą reikėjo daryti, atsakydami į I13 klausimą.

6 Jei kyla klausimų dėl apklausos vykdymo

Jeigu kiltų kokių nors klausimų ar sunkumų susijusių su klausimyno pildymu, nedvejodami kreipkitės į *Europos socialinio tyrimo Lietuvoje Nacionalinį koordinatorių*:

Vaidas Morkevičius

El. paštas: vaidas.morkevicius@lidata.eu

Tel.: 8 633 43858

Klausimai dėl praktinių apklausos vykdymo reikalų visų pirma turėtų būti sprendžiami su jūsų supervizoriumi.

**TIKIMĖS, JOG VISKAS KLOSTYSIS GERAI IR NETURĖSITE DIDELIŲ SUNKUMŲ VYKDYDAMI JUMS
PATIKĖTAS UŽDUOTIS.**

ATMINTINĖ INTERVIUERIUI

JUMS REIKĖS APKLAUSTI: Vyrų _____ Moterų _____

Respondentų amžius: 15 metų ir vyresni Lietuvos gyventojai.

Šeimoje reikiamas respondentas atrenkamas pagal artimiausio gimtadienio taisyklę (gimtadienis buvo arčiausiai apklausos dienai).

Kaip atsirinkti namą, butą?

Pasirenkate gatvę, atsistojate veidu į gatvės pabaigą. Pagal dešinės rankos taisyklę eikite dešine gatvės puse.

- Mieste - daugiabučiame name suskaičiuokite, kiek name yra butų ir parašykite skaičių į maršrutinį lapą. Užeikite į laiptinę, užlipkite į paskutinį aukštą, užeikite į butą ir, jei pavyko apklausti respondentą – 2 butus praleiskite. Jei apklausti nepavyko, eikite į gretimą butą (tol kol apklausite), tada 2 butus praleiskite ir eikite žemyn. Jei toje laiptinėje nebėra kur užėiti, išeikite iš laiptinės, praleiskite 2 laiptines ir vėl visą maršrutą pradėkite, kaip aprašėme.
- Jeigu namai nuosavi – žingsnis kas antras namas. Kai apklausite, vieną namą praleiskite ir t. t.
- Kaime – žingsnis toks pats, priklausomai, ar tai daugiabutis ar nuosavas namas.

MARŠRUTINIS LAPAS

- Kiekvienam namui/butui, į kurį skambinote pildomas atskiras maršrutinis lapas. Jei radote reikiamą respondentą ir apklausėte, sėkmingo apsilankymo maršrutinį lapą įdėkite į užpildytą anketą. Jei respondento nepavyko apklausti, maršrutiniame lape užrašykite apsilankymo rezultato kodą. Jei žmogaus neradote arba niekas neatidarė durų ten turite grįžti dar du kartus (iš viso trys apsilankymai). **Antras apsilankymas ne anksčiau nei po 2 val., trečias - kitą dieną.**
- Sunumeruokite visus maršrutinius lapus iš eilės.
- Darbo dienomis apklausą pradėkite **ne anksčiau nei 16 val.; savaitgaliais ar švenčių dienomis ne anksčiau nei 10 val.**
- Pildydami anketas atidžiai skaitykite nuorodas. Taip pat atidžiai skaitykite Jums skirtas instrukcijas prieš užduodant klausimus.
- **Per dieną galima atlikti ne daugiau dviejų interviu.**

PASTABA – po apklausos nesiųskite kortelių, jos jums bus reikalingos kitam tyrimo etapui.

Apklausa vykdyti iki (_____ mėn.) _____ dienos